

Ю. О. Гернего,
к. е. н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
ДВНЗ "Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана"
ORCID ID: 0000-0002-4929-0411

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.18.31

ТЕХНОЛОГІЇ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ ТА ГРАНТМЕЙКІНГ

Iu. Gernego,
PhD in Economics, Associate Professor of corporate finance and controlling department,
SHEE "Kyiv national economic university named after V. Hetmana"

TECHNOLOGIES OF SOCIAL PROJECTS FINANCING AND GRANTMAKING

Статтю присвячено дослідженню технологій фінансування соціальних проектів та ролі окремих стейкхолдерів під час реалізації цього процесу. Проаналізовано сутнісні характеристики соціального інвестиційного проекту. Зроблено порівняльний аналіз соціального, інвестиційного та соціального інвестиційного проектів на основі характеристики ключових ефектів, притаманних для кожного із них. Висунуто гіпотезу щодо рівнозначно важливої ролі соціального та економічного ефектів у процесі соціально-економічного розвитку сучасного суспільства. Проаналізовано потенціал застосування окремих технологій фінансування на кожному етапі реалізації соціального інвестиційного проекту. Наведено успішні приклади диверсифікації джерел фінансування соціальних інвестиційних проектів в Україні. На основі досліджень практик грантового фінансування визначено, що основною функцією грантодавця є грантмейкінг (grantmaking).

The article is devoted to the research of technologies of social projects financing and the role of individual stakeholders within such process implementation. The essential characteristics of the social investment project are analyzed. A comparative analysis of social, investment and social investment projects is provided based on the compartment of particular characteristics, which are appropriate for them. The hypothesis concerning the equally important role of social and economic effects in the process of social and economic development of modern society has been put forward. The potential of the application of particular financing technologies of social project financing at each stage of the social investment project realization is analyzed. In particular, alternative financial sources are attracted at pre-investment, investment and production stages of social investment project. The attraction of grant funding from both international, regional and national organizations is becoming more and more popular at all stages of the implementation of modern social innovative projects. In particular, USAID is concerned as one of the most powerful international donors operating in Ukraine. At the same time, the resources of philanthropists and private foundations are playing a significant role in the national grant funding market along with international funds. It is determined that globalization has caused the crowdfunding technologies widespread. Thereby, the potential of social investment project financing through crowdfunding technologies, including Big Idea and Na Starte platforms, in Ukraine is analyzed. Some successful examples of sources for social investment projects financial support diversification in Ukraine are given. In accordance of grant funding practices

research, it has been identified that the primary function of the grantor is to grantmaking, including the grant purpose determining; justification of the criteria to be met by the potential beneficiaries of the grant, maximum and minimum limits of a single grant, the deadline for application submission.

Ключові слова: соціальний проект, грантове фінансування, стейкхолдер, грантодавець, грантоотримувач.
Key words: social project, grant funding, stakeholder, grantor, grant recipient.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасність диктує низку нових вимог до способів досягнення пріоритетів розвитку суспільства на національному та глобальному рівнях. Зокрема традиційно, відповідальною за реалізацію соціальної політики та визначення соціальних пріоритетів залишалася держава. Проте наразі на глобальному ринку виникла необхідність прийняття узгоджених рішень соціальних питань та структурованого аналізу існуючих проблем у соціальному секторі за рахунок поєднання зусиль усіх ключових стейкхолдерів.

У вказаному контексті особливої актуальності набувають соціальні проекти успішна реалізація яких тісно пов'язана із поєднанням зусиль усіх зацікавлених суб'єктів (стейкхолдерів), зокрема урядів держав, регіональних та приватних соціальних ініціатив, міжнародних організацій різного профілю. Адже саме поєднання зусиль різних стейкхолдерів призводить до максимізації сукупної суспільної цінності, а в довгостроковій перспективі і вартісної оцінки соціального проекту. Проте на початковому етапі реалізації соціального проекту виникає нагальне питання щодо потенціалу поєднання фінансових ресурсів з різних джерел з метою реалізації суспільно-корисної ідеї. Так, поряд із ресурсами державного бюджету у світі формується все більше державних та приватних фондів соціального спрямування, продовжують активно діяти благодійні організації та індивідуальні благодійники. Актуалізується питання вибору та обґрунтування все більшої кількості альтернативних технологій фінансування соціальних проектів. Зокрема розповсюдження тенденцій фандрейзингу та усе більша популяризація практики грантрайтингу зумовлюють потребу глибокого дослідження природи грантмейкінгу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ

У зв'язку із посиленням ролі наведених вище питань в контексті соціально-економічного розвитку та трансформації сучасного суспільства на глобальному та національному рівнях, спостерігаємо поширення теоретико-методологічних та аналітичних досліджень наведеного напрямку у працях зарубіжних та вітчизняних фахівців. Зокрема окремі фундаментальні засади побудови соціально-орієнтованої економіки та дослідження принципів соціального проектування присутні у працях Ф. Хайєка, Й. Шумпетера, Ф. Махлупа, Д. Белла, М. Портера, М. Кастельса та інших [1—6]. Різні автори приділяють детальну увагу дослідженням окремих джерел фінансування соціальних проектів. Зокрема обґрунтування ролі краудфандингу в процесі фінансового забезпечення соціальних, культурних та інших проектів з метою досягнення чітко визначених цілей присутні у працях П. Беллефламме, А. Швієнбахера та Б. Ларралде

[7—9]. Новітні форми державної участі в процесі фінансування соціальних проектів та ідентифікація переваг державно-приватного партнерства знайшли своє відображення у працях Е. Бойєра [10]. Г. Мусамбіра, С. Колінз, Т. Браун та К. Воз звернули увагу на зростаючу роль грантів у розвитку вітчизняного суспільства [11].

Окремі аспекти розбудови (в т. ч. фінансування) соціально-орієнтованої економіки знайшли відображення у програмній документації та аналітичних звітах ООН (Трансформація нашого світу: Порядок денний стійкого розвитку 2030; Світовий інвестиційний звіт 2016); НАТО (Спільна перспектива світу в 2030 році і надалі: предтечі та драйвери; Множина сценаріїв майбутнього. Навігація до 2030); Всесвітньої ради підприємців зі сталого розвитку (WBCSD) (проект "Бачення-2050") [12—16]. Проте, незважаючи на існування достатньо широкого спектру теоретико-методологічних досліджень та аналітичних звітів стосовно даної тематики, вітчизняні практики усе ще спостерігають брак узагальнюючих робіт, які б дозволили звернути увагу на специфіку та переваги залучення фінансових ресурсів для реалізації соціальних проектів з різних джерел. Зокрема недостатньо дослідженою залишається природа грантів та специфіка грантового фінансування соціальних проектів.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою нашого дослідження є обґрунтування сутнісних характеристик соціального проекту та можливостей поєднання ключових технологій його фінансування, дослідження природи та прикладних аспектів грантмейкінгу.

ВИКЛАД МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В основі розвитку соціальної сфери лежить можливість отримати корисний суспільний ефект у майбутньому, що актуалізує підвищення уваги до соціального інвестування у якості цілеспрямованого вкладання ресурсів для цілей людського розвитку. В результаті реалізації пріоритетів соціального інвестування відбувається посилення соціальної орієнтації економічної системи, а також удосконаленні окремих аспектів соціально-економічного розвитку. Відбувається стимулювання економічного зростання, нагромадження людського капіталу, розвиток ринку праці, підтримка високого рівня життя, забезпечення державних соціальних гарантій та соціальних послуг, підтримка соціальної стабільності та екологічної безпеки в суспільстві. Актуальності набуває залучення фінансових ресурсів для цілей реалізації соціальних інвестиційних проектів, які стають об'єктом численних досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців та практиків. Соціальний інвестиційний проект є досить специфічним різновидом проектів. Очевидним є те, що він містить ряд елементів соціального та інвестиційного проектів. Проте, для соціально-

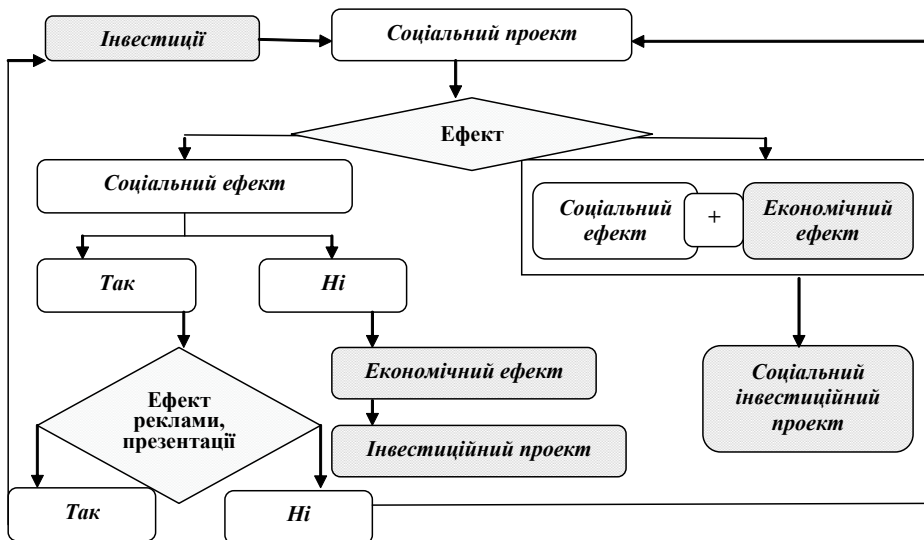

Рис. 1. Специфіка соціального інвестиційного проекту

Джерело: узагальнено автором за [17].

го інвестиційного проекту характерний ряд відмінностей від кожного із попередньо названих проектів (рис. 1).

Ключовою метою реалізації інвестиційних проектів на практиці є економічний ефект. Проте, Закон України "Про інвестиційну діяльність" визначає, що поряд із економічним ефектом результатом може також виступати соціальний ефект. Соціальний та економічний ефекти відображають вартісну оцінку результатів інвестування. Натомість, похідними від них є відносні індикатори: соціальної ефективності, економічної ефективності та соціально-економічної ефективності (рис. 2).

Отже, логічним є те, що для інвестиційного проекту притаманний економічний ефект, розраховується економічна ефективність. Натомість, для соціального проекту першопочатковим є соціальний ефект, розрахо-

вується соціальна ефективність.

Під час вибору соціального інвестиційного проекту доцільним є аналіз умов його реалізації. Етапи реалізації інвестиційного проекту за програмою організації ООН з промислового розвитку (UNIDO) складаються з передінвестиційного, інвестиційного та виробничого етапів. Проте у різних країнах світу також користуються національними класифікаціями фаз управління проектами. Наприклад, у Німеччині переважає підхід, що ґрунтується на: основній діяльності — аналізі проблеми, розробці концепції та детальному поданні проекту; використанні

результатів його реалізації; ліквідації об'єктів проекту. Проте, незважаючи на національні специфіки, класифікацію є необхідність залучення оптимальної структури фінансових ресурсів для реалізації кожного етапу соціального інвестиційного проекту із використанням широкого спектру технологій (рис. 3).

Специфіка соціальних проектів у частині пріоритетності у короткостроковому періоді соціального ефекту над економічним. Найбільш ризиковим для залучення фінансових ресурсів із традиційних джерел слугує передінвестиційний етап соціального інвестиційного проекту, коли лише формується його ідея та здійснюється аналіз потенційної цільової аудиторії. Тому у цьому випадку залучення фінансових ресурсів безпосередньо з державного бюджету здійснюється лише для реалізації стратегічно-важливих для держави масштабні інновац-

Рис. 2. Індикатори ефективності фінансового забезпечення соціальних проектів

Джерело: узагальнено автором за [18; 19].

ійних проектів. Наприклад, у контексті реалізації державної політики розвитку культури, у м. Львів уже вкотре проводиться "Форум видавців". Цей захід має стратегічне значення на державному та регіональному рівні, тому фінансування здійснюється як з державного, так і з місцевого бюджетів.

Проте популяризація соціальних проектів зумовила потребу розвитку додаткових можливостей для їх фінансування. Зокрема особливої популярності набуває практика створення спеціальних державних фондів, які дозволяють реалізувати відносно новітню технологію фінансування соціальних проектів. В Україні на базі Міністерства економічного розвитку діє Фонд державного стимулювання створення і використання винаходів (корисних моделей) та промислових зразків, ресурси якого націлені на підтримку винаходів та корисних моделей фізичних та юридичних осіб, націлених на розвиток суспільства. У 2019 році розмір фонду склав 100 млн грн.

На інвестиційному етапі реалізації соціального інвестиційного проекту альтернативою грантовому фінансуванню складає спонсорство. Ресурси спонсорів доречно залучати, коли існує потреба у терміновому залученні додаткового фінансування для реалізації соціального проекту. Зокрема в Україні за допомогою ресурсів спонсорів відбувається щорічний форум "Найкращі соціальні проекти України", де популяризуються практики реалізації соціальних проектів та стимулювання інновацій у соціальній сфері.

На виробничому етапі великі корпорації часто створюють внутрішні фонди для реалізації соціальних ініціатив. Зокрема у вказаному контексті частка ресурсів залучається для потреб стимулювання та матеріальної підтримки персоналу (практики тим білдингу, корпоративні заходи, корпоративні обіди, спільні заняття спортом, пільговий відпочинок та ін.). Це дає змогу стимулювати команду для подальшої продуктивної реалізації соціального проекту.

На усіх етапах реалізації сучасних соціальних проектів усе більше популяризується залучення грантового фінансування за рахунок ресурсів міжнародних організацій. Зокрема одним із найбільш потужних міжнародних грантодавців, які працюють в Україні, є USAID (Агентство США з міжнародного розвитку). У Стратегії співпраці з Україною з питань розвитку у 2019—2024 роках прописані, зокрема пріоритети поліпшення систем охорони здоров'я та енергетичної незалежності України. Починаючи з 1992 року, загальна вартість фінансової підтримки, наданої Україні за рахунок ресурсів USAID, перевищила 3 млрд. дол. США. Фінансова підтримка соціальних та культурних проектів є також одним із пріоритетів програм грантового фінан-

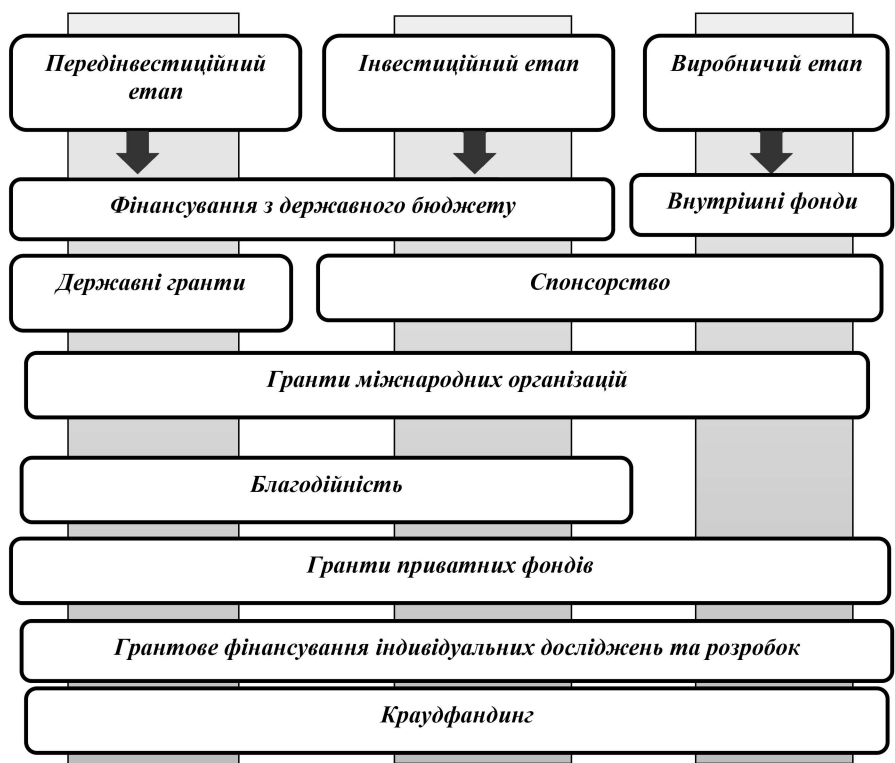

Рис. 3. Технології фінансування соціальних проектів

Джерело: узагальнено автором.

сування за рахунок ресурсів фондів ЄС. Зокрема у рамках програми Креативна Європа (Creative Europe — CREA) окремий проект має можливість одержати фінансування від 200 000 до 2 млн євро для підтримки проекту в культурному, креативному або аудіовізуальному секторі. Гаслом програми є "Imagine. Create. Share" (уявляй, створюй, обмінюй). Програма Еразмус+ реалізується відповідно до напрямів: мобільність, проекти співпраці, підтримка реформ, спорт та ін. Значна частка проектів Еразмус+ реалізується у сфері освіти, що має неабияке значення для соціального розвитку на національному рівні.

Одночасно, поряд із міжнародними фондами, на усіх етапах реалізації соціального проекту вагомими гравцями на вітчизняному ринку грантового фінансування відіграють ресурси благодійників та приватних фондів. Наприклад, цього року Українській біржі благодійників спільними зусиллями із компанією Kyivstar вдалося зібрати 1 млн грн у рамках благодійного проекту "Дитяча надія" для потреб дитячих лікарень та порятунку дітей з онкологічними захворюваннями та захворюваннями серця. Також в Україні досить плідно працює американська благодійна організація "Фонд імені Ч.С. Мотта", яка націлена на розвиток громадянського суспільства зміцнення місцевих громад, сприяння справедливому та рівноправному доступу до ресурсів, забезпечення поваги до прав та різних поглядів. Тобто, реалізація соціальних пріоритетів відбувається за рахунок ресурсів як вітчизняних, так і зарубіжних приватних грантодавців та благодійників.

Глобальне розповсюдження має також фінансування за рахунок технології краудфандингу. В Україні одними із найбільш масштабних залишаються краудфандингові платформи: "Велика Ідея" (biggggidea.com.) та

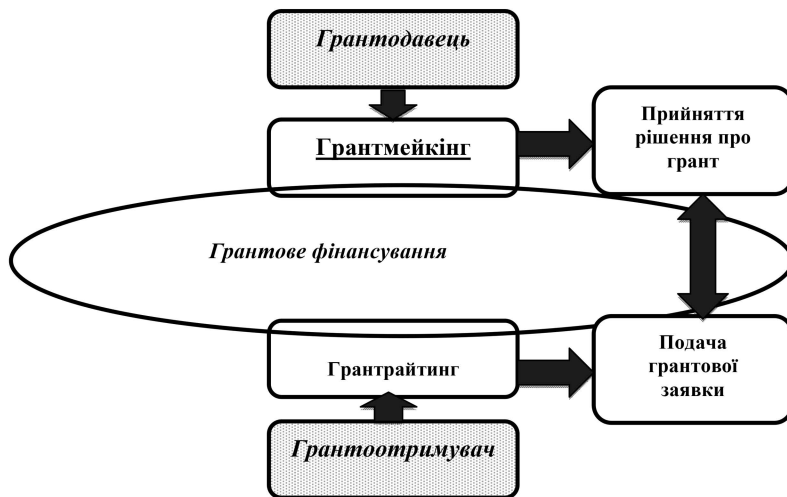

Рис. 4. Грантмейкінг в процесі грантового фінансування соціальних проектів

Джерело: узагальнено автором.

Na Starte. "Велика Ідея" була заснована безпосередньо за рахунок коштів, зібраних завдяки краудфандингу (38 260 грн замість потрібних 35 тис. грн). Наразі на платформі відбувається розміщення проектів та ініціатив у сферах освіти, охорони здоров'я, літератури, музики, журналістики та наукових досліджень.

Поряд із "Великою ідеєю" досить стрімкими темпами в Україні також розвивається краудфандингова платформа Na Starte. На платформі відбувається залучення ресурсів для потреб культури, розвитку видавничої справи, мистецтва та спорту. Пріоритетами фінансування за рахунок ресурсів платформи є реалізація інноваційних та креативних проектів. Потенціал розвитку платформи дозволяє забезпечити пошук фінансування з метою реалізації ідеї або проекту, від яких відмовилися інші можливі інвестори через високий рівень ризику та малу ймовірність отримання прибутку. Функціонування платформи заснована не тільки на принципах фінансової підтримки, але також на практиках консультування, формуванні спільних ініціатив соціальних інвесторів на краудфандинговій платформі. Команда Na Starte виконує також інформаційні функції для популяризації ідей соціальних проектів у вітчизняному суспільстві.

Отже, з огляду на визначенні найбільш розповсюджені технології фінансування соціальних проектів, на практиці спостерігаємо пріоритетність практик грантового фінансування. У вказаному контексті деталізуємо сутнісні характеристики та природу грантмейкінгу, як відправної точки грантового фінансування (рис. 4).

В основі процесу грантового фінансування лежить взаємодія між двома суб'єктами (грантодавець та грантоотримувач). Основною функцією грантодавця є грантмейкінг (grantmaking), зокрема визначення призначення гранту; обґрунтування критеріїв, яким мають відповідати потенційні вигодонабувачі гранту, максимальної та мінімальної суми одного гранту, дедлайнів подання заявки. Тобто в основі грантмейкінгу лежить не просто процес надання гранту, а принципи його "побудови"; не лише призначення гранту, а ціннісні орієнтири, яким має відповідати потенційний грантоотримувач [20]. Натомість, грантоотримувач для того, щоб отримати грант, займається грантрайтингом (grant writing), а саме

написанням грантової заявки. В результаті поєднання процесів подачі грантової заявки та прийняття рішення про грант, формується основа для грантового фінансування.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у результаті дослідження можемо зробити наступні висновки стосовно технологій грантового фінансування:

- на глобальному рівні соціальні проекти є одним із пріоритетом розвитку сучасного суспільства, тому нагальною є потреба пошуку альтернативних джерел фінансування на кожному із етапів реалізації соціального інвестиційного проекту;

- поширення практик фінансування соціальних проектів в Україні характеризується розширенням спектру залучених із різних джерел грантів, зокрема формування відповідних фондів відбувається за рахунок ресурсів міжнародних організацій, держави, бізнесу та приватних осіб;

- з огляду на актуалізацію процесу грантового фінансування, відбувається активізація ділової активності грантодавців та грантоотримувачів. У відповідь на посилення процесів грантрайтингу виникає потреба формування чітких ціннісних орієнтирів та критеріїв вибору вигодонабувачів у рамках грантового конкурсу, що характеризує природу грантмейкінгу.

Література:

1. Hayek F.A. The Use of Knowledge in Society / F.A. Hayek // The American Economic Review, Volume 35, Issue 4 (Sep., 1945), p. 519—530.
2. Schumpeter J. Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung. In: Backhaus J. (eds) Joseph Alois Schumpeter. The European Heritage in Economics and the Social Sciences, 2003. — Vol 1. Springer, Boston, MA. — 59 s.
3. Machlup F. Knowledge: Its Creation, Distribution and Economic Significance, Volume I: Knowledge and Knowledge Production. Princeton University Press, 2014. — 304 p.
4. Bell D. The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting. Harper Colophon Books, 2001. — 616 p.
5. Porter M. Strategy and society: The link between competitive advantage and corporate social responsibility. / M. Porter, M. Kramer // Harvard business review. — 2006. — Vol. 12. — № 84. — P. 42—56.
6. Castells M. 2010. The Information Age: Economy, Society and Culture Volume 1: The Rise of the Network Society. 2nd ed. Oxford: Wiley Blackwell. 406 p.
7. Belleflamme P., Lambert T., Schwienbacher A. Crowdfunding: Tapping the right crowd. Journal of Business Venturing. — 2014. — Vol. 29. — P. 585—609.
8. Schwienbacher A., Larralde B. Crowdfunding of small entrepreneurial ventures. SSRN Electronic Journal. 2010. URL: http://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID1699183_code301672.pdf (дата звернення: 18.02.2018).
9. Діба О.М., Гернего Ю.О. Краудфандинг: теорія та можливості використання в Україні. Банківська справа. Київ: Знання, 2015. № 1—2. С. 53—62.

10. Boyer, E. J. Identifying a knowledge management approach for public-private partnerships. *Public Performance & Management Review*, 2016. 40, 158—180.
 11. Musambira G. From "Publish or Perish" to "Grant or Perish": Examining Grantmanship in Communication and the Pressures on Communication Faculty to Procure Funding for Research Journalism and Mass Communication Educator / G. Musambira, S. Collins, T. Brown, K. Voss. — 2012. — Vol. 67. — № 3. — P. 234—251.
 12. Трансформація нашого світу: Порядок денний стійкого розвитку 2030: Програма ООН [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>
 13. Світовий інвестиційний звіт 2016. Звіт ООН [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=1555>
 14. Спільна перспектива світу в 2030 році і надалі: предтечі та драйвери. Стратегічний Форсайт-аналіз. НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://globaltrends2030.files.wordpress.com/2012/11/global-trends-2030-november2012.pdf>
 15. Множина сценаріїв майбутнього. Навігація до 2030. НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.act.nato.int/images/stories/events/2009/mfp/20090503_MFP_finalrep.pdf
 16. Бачення-2050. Проект Всесвітньої ради підприємців зі сталого розвитку (WBCSD) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ciba.org.ua/ua/news/61384/61396/?lang=ua>
 17. Майорова Т.В. Проектне фінансування: підручник / Т.В. Майорова, О.О. Ляхова та ін.; за заг. та наук. ред. проф., д.е.н. Т. В. Майорової. — 2-ге вид., перероб. і доп. — Київ: КНЕУ, 2017. — 434, [6] с.
 18. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 року № 1560— XII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
 19. Моторнюк У.І. Аналіз сутності та необхідності розвитку залучення інвестицій у соціальну сферу / У.І. Моторнюк // Інфраструктура ринку. — 2017. — Вип. 5. — С. 178—181.
 20. New Rules for Grantmakers and Donors. An Overview for Private Foundations, Organizations Sponsoring. Donor-Advised Funds, and Donors. GuideStar USA, Inc. — Режим доступу: <https://www2.guidestar.org/ViewCmsFile.aspx?ContentID=3776>
- References:
1. Hayek, F. A. (1945), "The Use of Knowledge in Society", *The American Economic Review*, vol. 35, no. 4, pp. 519—530.
 2. Schumpeter, J. (2003), "Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung", *The European Heritage in Economics and the Social Sciences*, Vol 1. Springer, Boston, MA.
 3. Machlup, F. (2014), "Knowledge: Its Creation, Distribution and Economic Significance", Volume I, *Knowledge and Knowledge Production*, Princeton University Press, Princeton, USA.
 4. Bell, D. (2001), *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*, Harper Colophon Books, New York, USA.
 5. Porter, M. (2006), "Strategy and society: The link between competitive advantage and corporate social responsibility", *Harvard business review*, vol. 12, no. 84, pp. 42—56.
 6. Castells, M. (2010), *The Information Age: Economy, Society and Culture, Volume 1: The Rise of the Network Society*, 2nd ed., Wiley Blackwell, Oxford, UK.
 7. Belleflamme, P. Lambert, T. and Schwienbacher, A. (2014), "Crowdfunding: Tapping the right crowd", *Journal of Business Venturing*, vol. 29, pp. 585—609.
 8. Schwienbacher, A. and Laralade, B. (2010), "Crowdfunding of small entrepreneurial ventures", *SSRN Electronic Journal*, [Online], available at: http://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID1699-183_code301672.pdf (Accessed 10 Sept 2019).
 9. Dyba, O. M. and Herneho, Yu. O. (2015), "Crowdfunding: theory and possibility to implement in Ukraine", *Bankivska sprava*, vol. 1—2, pp. 53—62.
 10. Boyer, E. J. (2016), "Identifying a knowledge management approach for public-private partnerships", *Public Performance & Management Review*, vol. 40, pp. 158—180.
 11. Musambira, G. (2012), "From "Publish or Perish" to "Grant or Perish" Examining Grantmanship in Communication and the Pressures on Communication Faculty to Procure Funding for Research", *Journalism and Mass Communication Educator*, vol. 67, no. 3, pp. 234—251.
 12. UN House in Ukraine (2017), "The transformation of our world: sustainable development agenda in 2030: The United Nations program", [Online], available at: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku> (Accessed 10 Sept 2019).
 13. UNCTAD (2016), "World Investment Report 2016. UN Report", [Online], available at: <http://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=1555> (Accessed 10 Sept 2019).
 14. National Intelligence Council (2012), "A common perspective on the world in 2030 and beyond: forerunners and drivers. Strategic Foresight Analysis. NATO", [Online], available at: <https://globaltrends2030.files.wordpress.com/2012/11/global-trends-2030-november-2012.pdf> (Accessed 10 Sept 2019).
 15. NATO (2009), "The set of future scenarios. Navigation to 2030", [Online], available at: http://www.act.nato.int/images/stories/events/2009/mfp/20090503_MFP_finalrep.pdf (Accessed 10 Sept 2019).
 16. CIBA (2012), "Vision 2050. Project of the World Council of Entrepreneurs for Sustainable Development (WBCSD)", [Online], available at: <http://ciba.org.ua/ua/news/61384/61396/?lang=ua> (Accessed 10 Sept 2019).
 17. Maiorova, T. V. (2017), *Proektne finansuvannia [Project financing]*, 2-d ed., KNEU, Kyiv, Ukraine.
 18. Verkhovna Rada of Ukraine (1991), *Law of Ukraine "On investment activity"*, [Online], available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (Accessed 10 Sept 2019).
 19. Motorniuk, U. I. (2017), "Analyze of essence and need of investment in social area", *Infrastruktura rynku*, vol. 5, pp. 178—181.
 20. GuideStar USA Inc. (2011), "New Rules for Grantmakers and Donors. An Overview for Private Foundations, Organizations Sponsoring. Donor-Advised Funds, and Donors", [Online], available at: <https://www2.guidestar.org/ViewCmsFile.aspx?ContentID=3776> (Accessed 10 Sept 2019).

Стаття надійшла до редакції 16.09.2019 р.